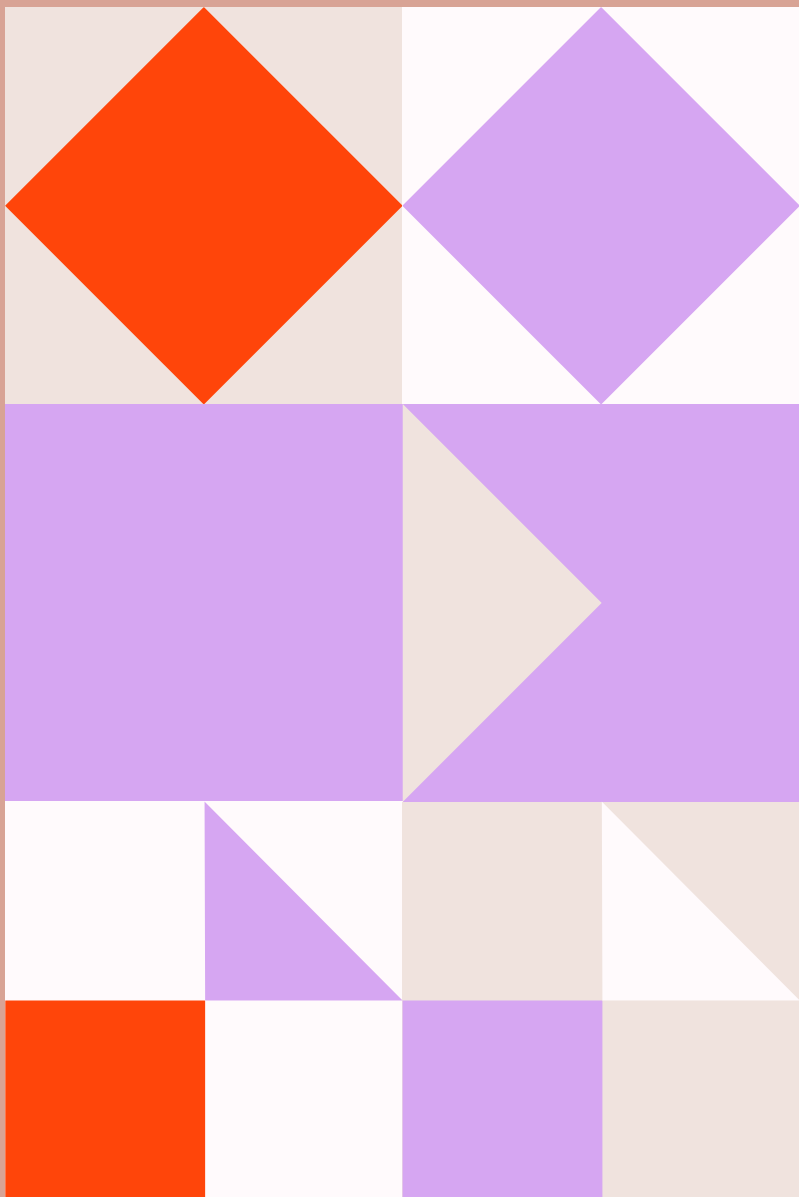

Jornada «Repensar els museus des del feminisme»

10 de
FEBRER
de 2025

Museu d'Història de Catalunya

Presentació

Organitzada pel grup de **treball Museus i Gènere** de la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya, **la jornada «Repensar els museus des del feminisme» presenta *Repensar el museu. Una guia de reflexió i actuació amb perspectiva feminista***, fruit del treball col·laboratiu del grup esmentat.

Repensar el museu és una guia que ofereix reflexions i accions per incorporar la perspectiva feminista en totes les àrees dels museus, com col·leccions, conservació, documentació, educació o personal, més enllà d'exposicions o adquisicions. Subratlla la importància d'aplicar canvis qualitatius, com desaprendre biaixos patriarcals, i quantitius, com les quotes de gènere. Es dirigeix a tot tipus de museus, adaptant-se a les seves limitacions de recursos i estructures, amb propostes viables i graduals. També inclou experiències inspiradores, especialment de museus locals i nacionals, per visibilitzar el seu paper transformador. La guia anima a reflexionar sobre com implementar un canvi global que vagi més enllà de mesures puntuals, promovent una visió feminista transversal.

Així, la jornada comptarà amb una ponència marc a càrrec de Guadalupe Jiménez Esquinas sobre la necessària despatriarcalització del patrimoni cultural i en els museus com a entitats culturals patrimonials. Després de la presentació de la guia, s'oferiran set comunicacions a càrrec de membres i entitats del grup de treball Museus i Gènere. Aquestes ponències deriven de la reflexió grupal duta a terme en l'elaboració de la guia i aborden àmbits com el paper de la comunitat educativa en els museus, la coeducació patrimonial, l'organització i funcionament interns, la documentació amb perspectiva de gènere, i l'elaboració de noves narratives i el seu reflex en les exposicions permanents i temporals dels museus. Aquesta jornada pretén, per tant, presentar i difondre la publicació *Repensar el museu. Una guia de reflexió i actuació amb perspectiva feminista*, així com generar reflexions i debats que serveixin de punt de partida per als pròxims projectes del grup de treball.

Programa

9.30 - 10.00 h

Arribada, acreditacions i entrega de documentació

—

10.00 - 10.10 h

Presentació i benvinguda

Jordi Principal Ponce

(director del Museu d'Història de Catalunya)

—

10.10 - 11.00 h

El patrimoni (també) és nostre: algunes claus per a la crítica patrimonial feminista

Guadalupe Fernández Esquinas

(Universitat de Santiago de Compostel·la)

—

11.00 - 11.30 h

Presentació de la publicació Repensar el museu. Una guia de reflexió i actuació amb perspectiva feminista

Liliane Inés Cuesta Davignon

(Museu Nacional de Ceràmica i de les Arts Sumptuàries González i Martí, de València)

11.30 - 12.00 h

Pausa cafè

—

12.00 - 12.30 h

Aprendre a mirar

Griselda Aixelà París

(Museu d'Història de Catalunya)

—

12.30 - 13.00 h

El projecte de revisió de l'inventari i la documentació de la col·lecció tèxtil del Museu de Mataró des d'una perspectiva feminista

Conxita Gil Martín

(Museu de Mataró)

—

13.00 - 13.30 h

Patrimonis que ens (re)situen en la història

Carme Bergés Saura (Àrea de Monuments i Jaciments de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural)

—

13.30 - 14.00 h

Torn obert de preguntes i debat

—

14.00 - 15.30 h

Pausa dinar

—

15.30 - 16.00 h

A bon pas o ensopegant? Encerts i desencerts en l'aplicació de la mirada feminista en les exposicions del Museu d'Història de Girona i del Museu d'Història dels Jueus

Sílvia Planas Marcé

(Museu d'Història de Girona i Museu d'Història dels Jueus)

—

16.00 - 16.30 h

Idees per aplicar la coeducació patrimonial a l'acció educativa patrimonial

Maria Cacheda Pérez

(Agència Catalana del Patrimoni Cultural)

16.30 - 17.00 h

L'espai online per impulsar la formació de mestres amb museus inclusius. El projecte «Dechados»

Ricard Huerta

(Universitat de València)

—

17.00 - 17.30 h

Treballar en els museus des del feminisme. Organització i funcionament interns

Liliane Inés Cuesta

Davignon (Museu Nacional de Ceràmica i de les Arts Sumptuàries González i Martí, de València)

—

17.30 - 18.00 h

Torn obert de preguntes i debat

El patrimoni (també) és nostre: algunes claus per a la crítica patrimonial feminista

En els estudis crítics del patrimoni s'han tingut en compte desigualtats ètniques i de classe social; no obstant això, «el gènere tendeix a ser passat per alt en les discussions sobre patrimoni» (Smith 2008: 159). Així mateix, el patrimoni no sols ha sustentat els grans discursos sobre els estats nació, l'imperialisme, el colonialisme, el classisme, l'elitisme cultural i l'exclusió social, sinó que també s'ha usat com a reflex i sustentació del sistema patriarcal. Es presenten una sèrie de preguntes que podrien plantejar-se des d'una epistemologia feminista en el marc dels estudis crítics del patrimoni. Alguns dels qüestionaments dels estudis crítics del patrimoni requereixen una perspectiva de gènere: com ens representen, qui i com gestiona el patrimoni o com el patrimoni construeix un determinat tipus de subjectivitat. Però hi ha un gir estructural fonamental que aporta la teoria feminista a la comprensió del patrimoni: una aposta teòrica i política per posar les cures i el manteniment en el centre i una aposta radical per despatriarcalitzar el patrimoni.

Guadalupe Fernández Esquinas. És professora d'Antropologia Social del Departament de Filosofia i Antropologia de la Universitat de Santiago de Compostel·la. Doctora internacional per la Universitat del País Basc, màster universitari en estudis de gènere i llicenciada en Antropologia Social i Cultural. Va realitzar la seva tesi de doctorat amb una bossa JAE-Predoc a l'Institut de Ciències del Patrimoni del CSIC. La seva recerca se centra especialment en la introducció de l'anàlisi feminista en els estudis crítics del patrimoni, i ha desenvolupat principalment el seu treball de camp amb dones gallegues. Al costat del seu grup de recerca ha dut a terme estudis sobre la participació social i educació patrimonial. En l'actualitat, amb el grup de recerca AFIT de la EHU/UPV, està desenvolupant una investigació sobre l'amistat política feminista. Va rebre el Premi Micaela Portilla Vitoria a la millor tesi sobre estudis feministes o de gènere (EHU/UPV). El 2017 va rebre el primer premi a la introducció de la perspectiva de gènere en la docència i en la recerca (OIX-USC) i el 2023, l'accèssit pel seu treball sobre les mariscadores gallegues.

Aprendre a mirar

Els museus estan treballant per incorporar nous relats sobre les seves col·leccions, però canviar una exposició permanent és una tasca ingent. Les activitats, en canvi, ofereixen una flexibilitat molt més gran a l'hora d'aportar aquestes noves visions. L'aventura del museu d'Història de Catalunya va començar amb una audioguia que presentava un relat alternatiu sobre l'exposició permanent: volíem donar veu a les dones d'altres èpoques a través dels seus escrits, ressaltant precisament la seva absència en l'exposició. Vam descobrir així que sí que hi eren, però que les havíem de fer aflorar. Aquesta experiència ens va ensenyar a mirar i a descobrir moltes altres invisibilitats. D'aquesta manera, quan dissenyem l'oferta cultural hem de tenir en compte diferents perspectives en les quals tothom s'hi pugui sentir reflectit i, a la vegada, ajudin a eixamplar les mirades.

Griselda Aixelà París. Llicenciada en Història, en l'especialitat d'Antropologia, i Màster en Gestió del Patrimoni cultural i Museologia, per la Universitat de Barcelona. Com a gestora cultural, ha desenvolupat projectes educatius i culturals per l'àrea de monuments de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, i ha treballat com a documentalista en diferents exposicions. Ha format part de la Comunitat de Pràctica Patrimoni i Escola, col·laborant en la Guia per avaluar el disseny de les activitats educatives patrimonials. Actualment treballa com a tècnica en el Museu d'Història de Catalunya, on desenvolupa l'oferta d'activitats culturals i coordina projectes educatius en col·laboració amb centres d'ensenyament. També ha posat en marxa el pla d'accessibilitat del MHC, on és el referent en aquesta matèria, a més de participar en la Taula de Museus i accessibilitat.

El projecte de revisió de l'inventari i la documentació de la col·lecció tèxtil del Museu de Mataró des d'una perspectiva feminista

L'any 2019, coincidint amb el projecte d'instal·lació de les noves reserves de la col·lecció tèxtil a Can Marfà, el Museu de Mataró va iniciar un procés de revisió de l'inventari i documentació de les seves col·leccions tèxtils. Aquesta comunicació pretén explicar les dificultats i els avantatges d'aplicar la perspectiva feminista a la revisió de la documentació de més de 5.000 objectes procedents de la col·lecció Fundació Jaume Vilaseca, un conjunt patrimonial de marcat caràcter industrial.

Conxita Gil Martín. Llicenciada en Història i màster en Museologia i en Gestió del Patrimoni Històric i Arqueològic per la Universitat de Barcelona. Durant els darrers trenta anys, ha treballat en el sector dels museus i en administracions públiques de l'àmbit local i supralocal de Catalunya, i en diverses àrees de treball: direcció i gestió tècnica de museus; disseny i implantació del nou programari per a la gestió de la informació i documentació de béns culturals de museus; conceptualització, coordinació i comissariat d'exposicions; recerca i redacció de projectes museològics i museogràfics, i coordinació de projectes culturals de dinamització i difusió del patrimoni cultural local. Actualment, treballa com a conservadora al Museu de Mataró i, entre altres tasques de gestió museogràfica, és responsable de les col·leccions d'història, especialment les vinculades a la història tèxtil de la ciutat.

Patrimonis que ens (re)situen en la història

La museïtzació de la quotidianitat, la reivindicació de nous protagonistes i temàtiques i la utilització de fonts i objectes sovint menystinguts són la base dels nous projectes d'activació patrimonial iniciats pel Departament de Cultura en alguns dels seus monuments. «Els Ulls de la Història. Una mirada immersiva al patrimoni català» o «La Taula Parada. El gust per la història» són dos exemples, amb recursos i presentacions museogràfiques ben diferents, que ens permeten veure com podem rellegir el patrimoni i ressituar-nos en la història amb relats renovats.

Carme Bergés Saura. Historiadora de l'art, museòloga i gestora patrimonial. Màster en Museografia Didàctica per la Universitat de Barcelona, màster en Direcció Estratègica de Museus i Centres Patrimoniales per la Universitat de Girona i postgrau en Museografia, Disseny i Condicionament per la Universitat Politècnica de Catalunya. Ha format part del grup de recerca Ciutats i Persones. Polítiques de gènere i participació ciutadana al món local, de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona. Del 2000 al 2023 ha dirigit el Museu de Cervera, a través del qual ha comissariat nombroses exposicions i ha coordinat diferents projectes de recerca sobre museus i gènere. Actualment és la responsable de l'Àrea de Monuments i Jaciments de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural (Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya). Des del 2023 és membre del Consell Executiu d'ICOM Espanya.

A bon pas o ensopegant? Encerts i desencerts en l'aplicació de la mirada feminista en les exposicions del Museu d'Història de Girona i del Museu d'Història dels Jueus

Des de fa anys, el Museu d'Història de Girona i el Museu d'Història dels Jueus treballen per aplicar la mirada feminista en tots els àmbits de gestió i d'activitat. Projectar i realitzar exposicions (els continguts, la selecció d'elements i objectes, els textos explicatius, les activitats paral·leles...) des de la mirada feminista no és pas sempre fàcil ni evident. En ocasions, ens en sortim. Altres vegades, es fa evident que hem de millorar en diversos aspectes. La comunicació descriurà alguns exemples dels dos casos, i intentarà fer una reflexió del perquè del poc o molt èxit de cadascun dels projectes descrits.

Sílvia Planas Marcé. Llicenciada en Història Medieval per la Universitat de Barcelona (1988), *maîtrise* en Història Medieval per la Universitat de Tolosa – Le Mirail (1989) i màster en Museologia i Patrimoni Cultural per la Universitat de Girona (2011). Des del 1997 és directora de l'Institut d'Estudis Nahmànides. Va formar part del grup d'elaboració i redacció del projecte del Museu d'Història dels Jueus, del qual és directora des del 2004. A partir de l'any 2013 és també directora del Museu d'Història de Girona, i treballa en el projecte centrat en la vinculació dels dos museus des de la perspectiva doble de la comunitat jueva i la història general de la ciutat. Ha participat en diversos seminaris i cursos de caràcter nacional i internacional, i és autora d'articles i publicacions sobre la trajectòria històrica de les comunitats jueves, la història de les dones jueves de Catalunya a l'edat mitjana, i aspectes relatius a la museologia amb perspectiva de gènere.

Idees per aplicar la coeducació patrimonial a l'acció educativa patrimonial

La coeducació patrimonial és una pràctica educativa feminista que promou la igualtat d'oportunitats i l'eliminació de discriminacions per raó d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere. Fomenta la presa de consciència sobre les desigualtats, fet que genera reflexió crítica i impulsa canvis col·lectius i individuals. Aquesta metodologia crea models igualitaris de relació, millora la vida de les persones, especialment de dones i nenes, i contribueix a construir ciutadanes més lliures. A més, és una eina clau per combatre la violència masclista i promoure una cultura de pau des de la infància. Es presenta la metodologia i algunes idees clau per aplicar-la des dels serveis educatius dels museus i centres patrimonials.

Maria Cacheda Pérez. És gestora del patrimoni cultural i arqueòloga. Llicenciada en Història de l'Art per la Universitat de Santiago de Compostel·la i postgraduada en Gestió del Patrimoni Cultural i Arqueologia del Paisatge per la mateixa universitat. És doctora en arqueologia prehistòrica per la Universitat Autònoma de Barcelona, amb una tesi doctoral sobre museus, educació patrimonial i feminisme. Actualment, treballa a l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural i és investigadora de la Xarxa Temàtica Pastwomen (pastwomen.net) del Ministeri de Ciència i Innovació. La seva línia d'investigació és la gestió del patrimoni cultural i museística des d'una perspectiva feminista. Ha fet formació en coeducació patrimonial als serveis educatius de diferents museus i equipaments patrimonials, a més de publicacions diverses i múltiples xerrades i seminaris en cursos i formacions universitaris nacionals i internacionals, relacionats amb educació patrimonial, museus i feminisme.

L'espai online per impulsar la formació de mestres amb museus inclusius. El projecte «Dechados»

Aquest 2025 celebrem el 10è aniversari del museu virtual Museari, un projecte artístic i educatiu que té com a finalitat la defensa dels drets humans, les diversitats LGTBI i els feminismes. Museari es converteix en una eina digital pensada especialment per al treball docent, ja que el professorat necessita disposar de materials amb els quals portar a l'aula les reivindicacions per la igualtat i la inclusió. En aquest sentit, Museari ofereix un catàleg de més de 100 artistes, amb una presència destacada d'artistes dones i d'art en defensa de les minories.

Ricard Huerta. Artista i docent. Doctor en belles arts i llicenciat en Música, Belles Arts i Comunicació Audiovisual. Catedràtic d'educació artística a la Universitat de València, professor de la Facultat de Magisteri i investigador de l'Institut Universitari de Creativitat i Innovacions Educatives. Dirigeix el diploma d'especialització en Educació Artística i Gestió de Museus; el projecte d'innovació educativa Second Round, Art i Lluita a secundària; la revista *EARI Educación Artística*, i Museari (www.museari.com). És president d'AVALEM (Associació Valenciana d'Educadors de Museus i Patrimonis) i coordinador del Grup d'Investigació en Pedagogies Culturals, CREARI de Recerca en Pedagogies Culturals. Ha publicat llibres i articles en revistes especialitzades, i ha coordinat nombroses publicacions dins l'àmbit de l'art, l'educació, la formació de persones educadores, la diversitat LGTBI, el patrimoni i els museus. Ha presentat exposicions amb temàtiques molt impregnades per la tipografia i les cal·ligrafies en diferents països. Ha dirigit dotze jornades internacionals de recerca en educació artística i sis congressos internacionals.

Treballar en els museus des del feminisme. Organització i funcionament interns

Què significa treballar des del feminisme en els museus? La perspectiva feminista cal aplicar-la a totes les funcions del museu, des de l'adquisició fins a la comunicació, per garantir que es tracta d'un eix de treball transversal. No obstant això, hi ha un tema que gairebé no s'ha abordat quan analitzem la perspectiva feminista en els museus: l'organització i el funcionament interns. Com s'organitzen les diferents àrees dels museus? Existeixen jerarquies entre àrees? Com es duu a terme la presa de decisions? Hi participa tot el personal, en la vida del museu? Existeixen biaixos de gènere i discriminació en l'organització interna i en les relacions del personal? Es té en compte la diversitat i la interseccionalitat? Aquesta comunicació pretén reflexionar sobre aquests aspectes per proposar maneres de treballar més horitzontals, democràtiques i inclusives.

Liliane Inés Cuesta Davignon. Va estudiar Història de l'Art i Museologia a l'Escola del Louvre i va obtenir la *maîtrise* en Història de l'Art a la Universitat de París IV – La Sorbona. El 2005 va accedir al Cos Facultatiu de Conservadors de Museus d'Espanya i, des d'aquell any, és responsable de l'àrea de difusió del Museu Nacional de Ceràmica i de les Arts Sumptuàries González i Martí (València). El 2011 va obtenir una beca CULTUREX per al Centre Georges Pompidou de París. El 2023 va copresidir la consulta regional de la UNESCO per revisar el marc sobre educació artística i cultural. És autora de diversos articles sobre museus i gènere i participa en diferents projectes sobre aquesta temàtica. És membre de l'ICOM des del 2012 i del CECA des del 2015.

**Generalitat
de Catalunya**

Xarxa de Museus
d'Història i Monuments
de Catalunya